

50 jaar na Silent Spring

GEEN STILTE A

Biologe Rachel Carson schudde de wereld vijftig jaar geleden wakker met *Silent Spring*, een boek dat het rampzalige effect van chemische bestrijdingsmiddelen op de natuur aan de orde stelde. In Naturalis staan natuur- en milieuorganisaties zaterdag stil bij dit jubileum. Tegenwoordig staat milieu hoog op de agenda en milieubewustzijn zit in onze genen. Het milieu zit daarom niet te wachten op een nieuwe *Silent Spring*.

tekst: Roelof Kleis / illustratie: iStock

Frank Berendse

Hoogleraar Natuurbeheer en plantenecologie

‘Er is veel ten goede veranderd de afgelopen decennia. Het gebruik van bestrijdingsmiddelen is gehalveerd sinds 1985 en dat van insecticiden is zelfs tot een derde teruggebracht.

Maar daarnaast is in die periode het gebruik van fungiciden nauwelijks veranderd. En **sinds 2005 neemt het gebruik van bestrijdingsmiddelen toe**, onder meer met nieuwe middelen zoals de neo-nicotinoiden, die veel giftiger zijn. Wageningen moet veel meer aandacht besteden aan de mogelijke dreiging van deze stoffen.

Het is waar dat de problemen in de tijd van *Silent Spring* vele malen groter waren. Toen waren roofvogels als buizerd, havik en grote stern bijna uit ons land verdwenen. Die hebben we in de jaren nadat stoffen als dieldrin verboden werden, weer terug zien komen. Er is dus heel veel gebeurd, maar tegelijkertijd is er alle reden om zeer alert te blijven.’

Wouter van der Weijden

Directeur Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM)

‘Er is heel veel gebeurd sinds het verschijnen van dit imposante en legendarische boek. Maar nog lang niet alles is opgelost. In het oppervlaktewater zijn de concentraties bestrijdingsmiddelen nog steeds te hoog. Het debat over neo-nicotinoiden en bijensterfte is nog onbeslist. Schimmels worden resistent tegen fungiciden. Weet je dat ziekenhuizen tegenwoordig evenveel te stellen hebben met resistente schimmels als met resistente bacteriën? Daar is zeker een kleine Rachel Carson op zijn plaats.

Silent Spring was een steen in de vijver. Een steen van die omvang is misschien niet meer nodig. Maar op gezette tijden moeten er nieuwe steentjes worden gegooid. Die resistentie van schimmels bijvoorbeeld, vind ik erg zorgwekkend.

Ik maak mij ook zorgen over de commercialisering van het wetenschappelijk onderzoek. Wetenschap is steeds vaker, ook in Wageningen, contractonderzoek betaald door externe financiers. Dat kan ertoe leiden dat er te weinig onafhankelijke wetenschappers overblijven zijn om de schadelijkheid van gebruikte middelen te onderzoeken. Dan hebben we geen Dode Lente, maar een Dode Wetenschap.’

Michiel Wallis de Vries

Vlinderstichting, buitengewoon hoogleraar Ecologie en bescherming van insecten

‘We moeten er met zijn allen voor waken dat we in slaap sukkelen en denken dat het wel goed zit. Kijk naar de systemische pesticiden als de neo-nicotinoiden. Daarnaast zijn er ook andere bedreigingen. De stikstofuitstoot bijvoorbeeld. Veel planten en dieren hebben stikstof nodig om te kunnen groeien. Maar de meeste insecten zijn bij stikstofschaarste geëvolueerd. Er zijn maar weinig soorten die profiteren van een overmaat aan stikstof. **De meeste vlindersoorten bijvoorbeeld gaan in aantal achteruit, ook de gewone.**

Een *wake up call* zoals *Silent Spring* is misschien tegenwoordig niet meer nodig. Milieubewustzijn ligt dicht onder de oppervlakte. Maar het sneuvelt ook snel in de afweging tegen andere belangen. Bovendien is de biodiversiteit sinds het verschijnen van het boek alleen maar verder afgenomen. Het blijft nodig om daarop te hameren.’

.U.B.

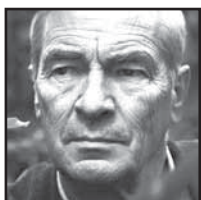
Anton Schuurman

Uhd leerstoelgroep Agrarische- en Milieugeschiedenis

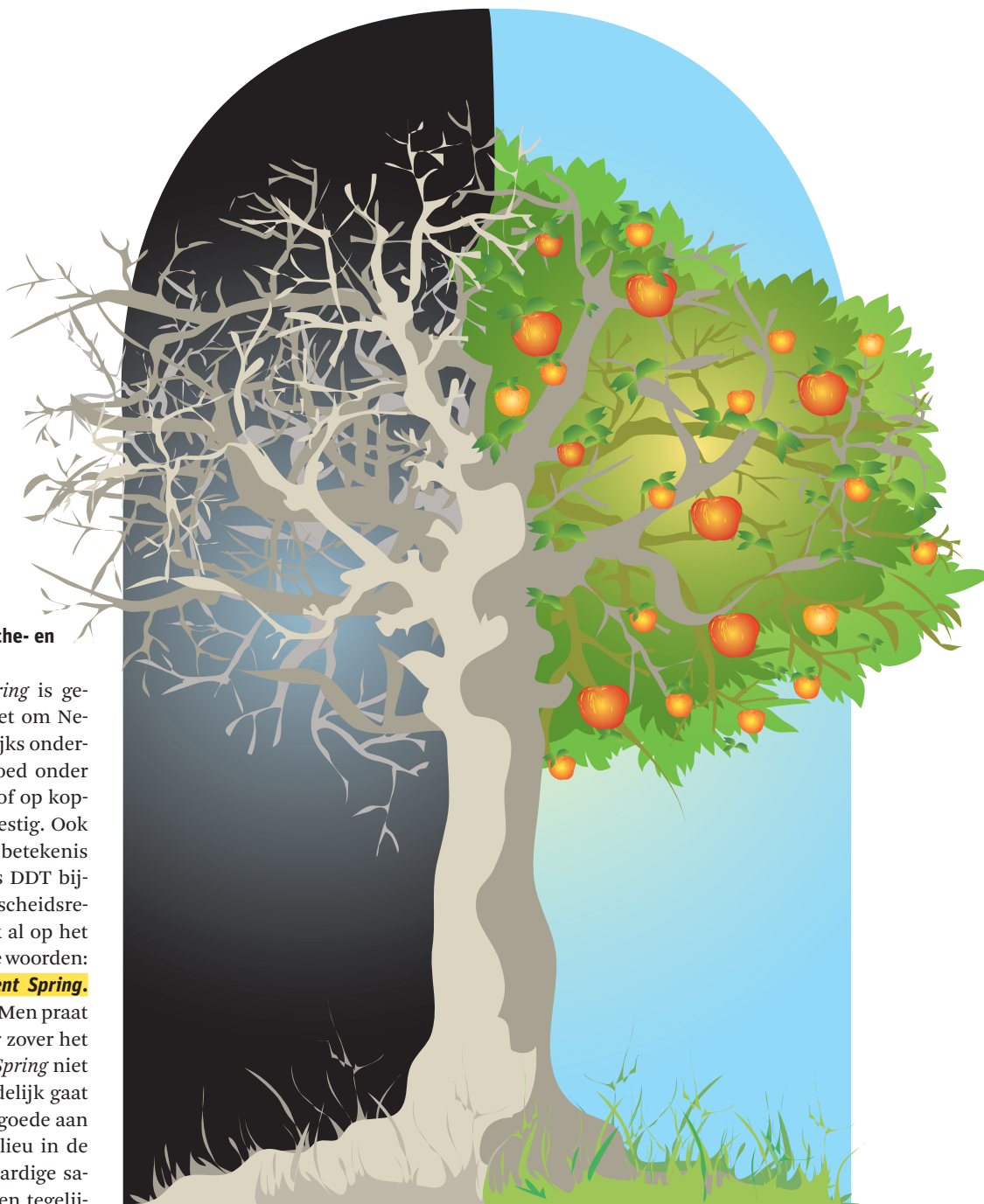
‘Hoe belangrijk *Silent Spring* is geweest weten we niet als het om Nederland gaat. Er is nauwelijks onderzoek gedaan naar de invloed onder wetenschappers van toen of op kopstukken van de milieubeweging van de jaren zestig. Ook voor de VS is moeilijk te zeggen wat precies de betekenis van het boek is geweest. Eind jaren vijftig was DDT bijvoorbeeld al verboden in Michigan. En in zijn afscheidsrede in 1961 hamerde president Eisenhower ook al op het duurzaam gebruik van hulpbronnen. Met andere woorden: **het milieubewustzijn is niet begonnen met *Silent Spring*.** Waarom dat boek dan zo iconisch is geworden? Men praat elkaar na, denk ik. Wat de stelling betreft: voor zover het de bewustwording betreft is een nieuwe *Silent Spring* niet nodig. Milieu staat op de agenda. Maar uiteindelijk gaat het om de plaats op de agenda. Dat vind ik het goede aan het Brundtland-rapport uit 1987. Dat zette milieu in de context van economische groei en een rechtvaardige samenleving – waardoor duidelijk was dat mensen tegelijkertijd ook andere doelen nastreven.’

Joop van Lenteren

Emeritus hoogleraar Entomologie

‘Ik ben het volstrekt met die stelling oneens. **Niet milieubewustzijn, maar hebzucht zit in onze genen.** Hebzucht en graaien. We willen zoveel mogelijk winst maken en daarom grijpen we naar pesticiden. Twintig jaar geleden werd al aangetoond dat het gebruik van pesticiden met 95 procent kan worden verminderd. Als je niet volgens de kalender spuit, maar alleen als het echt nodig is.

De grote winst ten opzichte van vroeger is dat de persistentie van de huidige middelen sterk is verminderd. Ze breken sneller af. Maar de frequentie en de hoeveelheden die worden gebruikt zijn nog steeds belachelijk. En dat zie je terug in de nog steeds afnemende biodiversiteit. Kortom, de situatie is verbeterd, maar er is nog verschrikkelijk veel te doen. Vooral aan het hebzucht-gen. In Europa is de markt voor pesticiden nu stabiel. Maar kijk eens naar Brazilië, dat is wereldwijd de tweede consument van pesticiden. Dat komt omdat er zo'n sterke lobby voor pesticiden is en een zwakke milieubeweging. Een nieuwe *Silent Spring* is zeker nodig.'